

8. Plan gospodarczy na 1966 r.

Plan na 1966 r. akcentuje zwłaszcza wzrost inwestycji. Przy wzroście dochodu narodowego o 5% inwestycje wzrosną o 10% i polegać będą głównie na racjonalizacji produkcji, a szczególnie na modernizacji technologii, przy jak najdalej idącym wykorzystaniu istniejących urządzeń i budynków. Wzrost towarowej produkcji przemysłowej ma wynieść 5%, produkcji rolnej — 3%. Zakłada się także wzrost wydajności pracy o 5%. W eksporcie, który powiększyć się ma o 5%, główny udział będzie miał przemysł maszynowy i elektrotechniczny.

Poziom życia ludności ulegnie dalszej poprawie. Fundusz konsumpcyjny wzrośnie o 3,6 mld MDN, fundusz towarowy dla ludności o 2,2 mld. Począwszy od 9 kwietnia 1966 r. wprowadzono 5-dniowy, co drugi, tydzień roboczy.

Korzystne wyniki gospodarcze w 1965 r., do których znacznie przyczynił się nowy ekonomiczny system zarządzania i planowania, pozwalają przypuszczać, że plan gospodarczy na 1966 r., którego zasadnicze wskaźniki podaliśmy wyżej, zostanie przy dalszym wcielaniu w życie nowego systemu, wykonany z równym powodzeniem*.

Tadeusz Krajczycki

KORPUS OBRONY CYWILNEJ — OGNIWEM REMILITARYZACJI NRF

Jednym z poczynąń w dziedzinie militaryzacji NRF jest przygotowanie tzw. ustawodawstwa wyjątkowego, tj. zespołu różnych aktów prawnych mających na celu przedstawienie całego życia gospodarczego i społecznego na tory wojenne.

Interesom remilitaryzacji NRF służy także ustawa z dnia 12 VIII 1965 r. o Korpusie Obrony Cywilnej (*Gesetz über die Zivilschutzkorps, vom 12. August 1965, Zivilschutzkorps*. „Bundesgesetzblatt” 1965, Teil I, nr 38).

Ustawa ta jest aktem prawnym normującym zadania, organizację, skład osobowy, zasady i warunki powoływania do służby w Korpusie Obrony Cywilnej (KOC), prawo jego użycia, sytuację prawną członków, stopnie służbowe i czas służby, prawa i obowiązki członków oraz inne zagadnienia związane ze służbą KOC.

W oparciu o założenia wymienionej ustawy omówimy charakter KOC i jego zadania, aby na tej podstawie ustalić rolę KOC w przygotowaniach wojennych NRF.

Ustawa zawiera 60 paragrafów ujętych w pięciu rozdziałach. Rozdział pierwszy ustawy dotyczy zadań i organizacji KOC. Przepis § 1, dotyczący zadań, ma bardzo ogólny charakter. Zgodnie z tym przepisem, KOC tworzy się w celu zapobiegania niebezpieczeństwu i usuwania szkód wyrządzonych ludności przez broń zaczepną¹. Przepis ust. 2 tego paragrafu stanowi, że zadaniem KOC jest wspieranie sił pomocniczych gmin i powiatów w miejscowościach, które poniosły najcięższe straty.

Wprawdzie przepis ten określa cel i zadania KOC, to jednak z jego postanowień nie wynika wyraźnie charakter korpusu, a w szczególności nie wiadomo,

* Opracowano na podstawie: *Mitteilung der Staatlichen Zentralverwaltung für Statistik über die Entwicklung der Volkswirtschaft im Jahre 1965* („Die Wirtschaft” nr 3/66) oraz przemówienia przewodniczącego Rady Ministrów NRD, Willi Stopha, w sprawie uzasadnienia planu gospodarczego na 1966 r. („Die Wirtschaft” nr 4/66).

¹ Chodzi przede wszystkim o broń masowego rażenia.

czy korpus jest organizacją społeczną typu wojskowego, czy też ma inny profil. Prawidłowe zakwalifikowanie i ocena charakteru KOC będzie możliwa dopiero po przeanalizowaniu ważniejszych przepisów ustawy.

Ciekawą normę zawiera przepis § 2 ustawy, ustalający pozycję korpusu z punktu widzenia prawa międzynarodowego. Przepis ten stanowi, że KOC jest organizacją o charakterze niewojskowym, której celem jest zabezpieczenie ludności cywilnej niezbędnych do życia warunków. Przepis ten powołuje się przy tym na art. 63 IV konwencji genewskiej z dnia 19 VIII 1949 r. o ochronie osób cywilnych w czasie wojny. Oczywiście przepis ten ma w pewnym sensie znaczenie asekuracyjne. Jego celem jest zakamuflowanie istotnego charakteru KOC. Przyznając, i to w akcie ustawowym, że Korpus jest organizacją militarną, wojskową, równałoby się oficjalnemu potwierdzeniu procesu dalszej remilitaryzacji NRF. Jeżeli nawet nie przewiduje się bezpośredniego udziału Korpusu w działaniach wojennych, to nie ulega wątpliwości, że będzie on w razie potrzeby realizował zadania militarne.

Uprawnienia w zakresie tworzenia Korpusu, ustalania jego liczebności, szkolenia i przygotowywania do realizacji powierzonych zadań, użycia Korpusu oraz koszty utrzymania podzielone są między władzę federalną i władzę poszczególnych krajów wchodzących w skład federacji zachodnioniemieckiej. Poszczególne kraje są kompetentne w sprawach formowania różnych ogniw organizacyjnych Korpusu, wyszkolenia, wyposażenia w niezbędny sprzęt oraz utworzenia koniecznych ośrodków szkoleniowych, magazynów sprzętu i wszelkich innych urządzeń. Zagadnienia liczebności i struktury organizacyjnej Korpusu w poszczególnych krajach należą do kompetencji federalnego ministra spraw wewnętrznych, który sprawy te uzgadnia z odpowiednimi organami krajów.

Wyłącznie do władz federalnych należą następujące kwestie związane z organizacją i szkoleniem Korpusu:

- 1) organizowanie uzupełniającego szkolenia aparatu dowódczego Korpusu i kursów specjalnych (mogą one tworzyć własne ośrodki szkoleniowe),
- 2) zapewnienie jednolitości szkolenia,
- 3) zapewnienie stałej gotowości oraz czuwanie nad stanem i wykorzystaniem sprzętu powierzonego Korpusowi,
- 4) podejmowanie decyzji w sprawie nabywania nieruchomości i ruchomości dla potrzeb Korpusu.

Prawo użycia KOC przysługuje władzom krajowym. Jednak federalny minister spraw wewnętrznych może dysponować częścią Korpusu, a zwłaszcza jednostkami specjalnymi, które mogą mu bezpośrednio podlegać.

Przepis § 5 ustawy dotyczy składu osobowego Korpusu. Skład ten tworzą trzy kategorie osób: powołani do służby na podstawie ustawy o Korpusie (czyli odbywający zasadniczą służbę w Korpusie), zawodowi członkowie Korpusu oraz nadterminowi członkowie KOC. Służba zawodowych i nadterminowych członków Korpusu jest dobrowolna, a powołanie następuje za zgodą zainteresowanego.

Przepis § 6 ustawy stanowi, że do służby w KOC są obowiązane osoby podlegające obowiązkowi wojskowemu². W szczególności do służby w Korpusie powołuje się osoby podlegające obowiązkowi odbywania zasadniczej służby wojskowej, które po przeglądzie poborowych zostały przeznaczone do służby wojskowej (o powołaniu tych osób do służby w Korpusie decydują właściwe organy spraw

² Stosownie do ustawy z dnia 21 VII 1957 r. o obowiązku wojskowym (*Wehrpflichtsgesetz*) obowiązkowi wojskowemu podlegają wszyscy mężczyźni, którzy ukończyli 18 lat życia, są Niemcami i przebywają stale w NRF. Obowiązek ten trwa do ukończenia 54 lat życia a wobec podoficerów i oficerów — do ukończenia 60 lat życia.

wewnętrznych i obrony), osoby podlegające obowiązkowi wojskowemu, a urodzone przed 1 VII 1937 r. z wyjątkiem tych, którzy pełnili już służbę w *Bundeswehrze* lub *Wehrmachcie*, osoby które pełniły już służbę w *Bundeswehrze* lub w *Wehrmachcie* w przypadku ochotniczego zgłoszenia się do Korpusu, po zrezygnowaniu przez władze wojskowe z powołania ich do służby wojskowej.

Obowiązek służby w Korpusie obejmuje: 1) szkolenie podstawowe trwające 4 miesiące (§ 9), 2) ćwiczenia, które dla szeregowców trwają ogółem najwyżej 8 miesięcy, a dla podoficerów i oficerów łącznie najwyżej 12 miesięcy, przy czym jedno ćwiczenie nie może trwać dłużej niż 1 miesiąc, 3) bezterminową służbę w przypadku wojny, 4) obowiązek meldowania się i poddawania badaniom zdolności psychicznej i fizycznej, 5) obowiązek przyjęcia i przechowywania umundurowania i wyposażenia przeznaczanego do użytku służbowego w KOC.

Poza konkretną służbą w Korpusie Obrony Cywilnej ustawa przewiduje (§ 8 ust. 2) wobec obowiązanych do służby możliwość zarządzenia stanu pogotowia w razie zaistnienia konieczności obrony państwa, rozpoczęcia działań nieprzyjacielskich przeciwko NRF lub gdy rząd federalny stwierdzi istnienie okoliczności uzasadniających wprowadzenie stanu pogotowia.

W § 11 ustawa przewiduje możliwość zaliczenia (w całości lub części) na rzecz szkolenia podstawowego a nawet ćwiczeń zasadniczej służby wojskowej pełnionej w *Bundeswehrze* albo służby w policji po 8 V 1945 r., o ile służby te są przydatne dla potrzeb obrony cywilnej.

Kolejne przepisy ustawy normują zagadnienia związane z powoływaniem do służby w Korpusie Obrony Cywilnej. Wytyczne dotyczące liczby i zawodu osób podlegających powołaniu oraz charakteru szkolenia wstępnego wydaje federalny minister spraw wewnętrznych w porozumieniu z federalnym ministrem obrony.

Organami przeprowadzającymi powołanie do służby w KOC są komendy uzupełnień (wojska). Warto przy tym zwrócić uwagę na fakt, że powołanie do służby w Korpusie odbywa się według przepisów o powoływaniu obywateli do służby wojskowej. Powołanie następuje na podstawie pisemnego zarządzenia. W zarządzeniu podaje się podstawę prawną powołania, rodzaj i czas trwania służby (np. szkolenie podstawowe, ćwiczenia), miejsce i czas rozpoczęcia służby. W razie wprowadzenia stanu pogotowia powołanie do służby w Korpusie Obrony Cywilnej może nastąpić w drodze zawiadomienia ustnego albo telefonicznego, przez radio lub prasę.

Kolejne przepisy ustawy określają sytuację prawną osób obowiązanych do służby w KOC. Przepis § 18 wyraża ogólną zasadę, że osoby obowiązane do służby w KOC posiadają taki sam status prawny jak osoby obowiązane do służby wojskowej. Wobec osób podlegających służbie w Korpusie stosuje się — w zakresie należności pieniężnych i rzeczowych, kosztów podróży, zapewnienia miejsca pracy i opieki społecznej — przepisy dotyczące żołnierzy odbywających służbę wojskową na podstawie obowiązku wojskowego. W czasie pełnienia służby w Korpusie jego członkowie podlegają szeregowaniu do uposażenia (zasadniczego i dodatków) według posiadanego stopnia służbowego. Przepisy przewidują zagwarantowanie zatrudnienia tym członkom Korpusu, którzy w czasie stanu pogotowia nie mogą wykonywać dotychczasowej pracy (§ 18 ust. 3). Obowiązani do służby w Korpusie, którzy przed zarządzeniem stanu pogotowia byli ubezpieczeni w ramach ustawowego ubezpieczenia chorobowego, rentowego lub ubezpieczenia bezrobotnych, zachowują nadal swoje uprawnienia w tym zakresie.

Ustawa przewiduje następujące stopnie służbowe członków KOC: szeregowiec KOC, dowódca drużyny, starszy dowódca drużyny, główny dowódca drużyny, wachmistrz, starszy wachmistrz, główny wachmistrz, mistrz, starszy mistrz, mistrz sztabowy, starszy mistrz sztabowy, dowódca plutonu, starszy dowódca plutonu,

dowódca pogotowia, dowódca pododdziału, lekarz sztabowy, starszy dowódca pododdziału, starszy lekarz sztabowy, dowódca obwodu, lekarz obwodu, starszy dowódca obwodu KOC.

Przepis § 20 ustawy normuje sprawy związane z zakończeniem pełnienia służby w Korpusie Obrony Cywilnej. Zwolnienie ze służby w KOC następuje:

- 1) po upływie czasu ustalonego na szkolenie podstawowe lub ćwiczenia,
- 2) po zakończeniu stanu obrony państwa (jeżeli pełniono służbę w tym czasie) lub w roku, w którym obowiązany ukończy 60 lat życia,
- 3) po wygaśnięciu oobowiązku służby wojskowej³,
- 4) w przypadkach przewidujących zwolnienie ze służby wojskowej,
- 5) ze względu na dotychczasowe zachowanie się członka KOC, mogące poważnie naruszać porządek i bezpieczeństwo w Korpusie,
- 6) w razie wyrażenia zgody na kandydowanie do *Bundestagu* lub *Landtagu*,
- 7) w razie powołania — na wniosek odpowiednich organów — do innej służby w obronie ludności lub do służby wojskowej w charakterze żołnierza zawodowego albo nadterminowego lub do służby w charakterze urzędnika policji.

Ustawa przewiduje możliwość wykluczenia z Korpusu, co może nastąpić w przypadkach określonych w § 30 i § 31 ustawy o obowiązku służby wojskowej.

Rozdział trzeci ustawy normuje służbę zawodowych i nadterminowych członków KOC. Przepis § 21 zawiera normę ogólną, która stanowi, że między zawodowymi i nadterminowymi członkami KOC a ich pracodawcą⁴ powstaje szczególnego rodzaju publiczno-prawny stosunek służbowy. Powołanie zawodowego lub nadterminowego członka KOC następuje na podstawie aktu mianowania (nominacji). Akt mianowania wydaje się także w razie zmiany stosunku służbowego (np. przejście z nadterminowego na zawodowego członka KOC) lub nadania wyższego stopnia służbowego (awansowania). Jeżeli na zawodowego lub nadterminowego członka Korpusu mianuje się osobę obowiązującą do służby w KOC, to z dniem nominacji ustaje jej obowiązek służby w KOC (tzw. służby obowiązkowej, zasadniczej).

Przepisy określają warunki, jakim powinni odpowiadać kandydaci na zawodowych i nadterminowych członków Korpusu. Przepis § 23 ust. 1 przewiduje, że zawodowym lub nadterminowym członkiem KOC może być osoba, która jest Niemcem w myśl art. 116 konstytucji NRF⁵, daje gwarancję, że każdej chwili — zgodnie z konstytucją NRF — uznaje swobodny i demokratyczny ustrój oraz posiada odpowiednie kwalifikacje moralne, zdrowie psychiczne i fizyczne.

Nie może być powołana na zawodowego lub nadterminowego członka KOC osoba, która została skazana przez sąd niemiecki na karę ciężkiego więzienia lub na karę więzienia (zwykłego) za przestępstwo zdrady stanu lub kraju oraz działalność antypaństwową, nie posiada obywatelskich praw honorowych lub zdolności prawnej do zajmowania publicznych stanowisk i urzędów, skazana została na środki zabezpieczające lub poprawcze przewidziane w § 42c i § 42e kodeksu karnego (umieszczenie w zakładzie dla alkoholików lub w domu pracy poprawczej).

Na zawodowych członków Korpusu mogą być także powołani podoficerowie (z wojska) mianowani na stanowisko starszego wachmistrza KOC i oficerowie.

³ Oznacza to, że obowiązek służby w KOC jest ściśle związany z obowiązkiem służby wojskowej, przy czym wygaśnięcie obowiązku wojskowego oznacza — z mocy prawa — wygaśnięcie obowiązku służby w KOC.

⁴ Pracodawcą jest zakład pracy, który dotychczas zatrudniał osobę powołaną do służby w Korpusie w charakterze członka zawodowego lub nadterminowego.

⁵ Konstytucja zachodniemiecka przewiduje, że obywatelem NRF jest Niemiec zamieszkały stale na terenie NRF i Niemcy przebywający poza granicami NRF, którzy posiadali obywatelstwo niemieckie przed dniem 31 XII 1937 r.

Służba nadterminowa w Korpusie trwa 15 lat krócej, nie mniej jednak niż dwa lata (w zależności od tego, jakie kwalifikacje posiada kandydat na nadterminowego członka Korpusu). Jeżeli służba nadterminowa trwa krócej niż 15 lat, to po upływie określonego czasu można ją przedłużyć, jednak tylko w granicach 15 lat.

Stosunek służbowy zawodowego członka Korpusu ustaje na skutek przeniesienia w stan spoczynku, zwolnienia, utraty zajmowanego stanowiska w KOC lub usunięcia ze służby⁶ na podstawie wyroku sądu dyscyplinarnego.

Z tych samych względów ustaje stosunek służbowy nadterminowego członka Korpusu z tym, że zamiast przypadku przeniesienia w stan spoczynku przewiduje się upływ czasu, na który został on powołany do służby w KOC.

W § 29 ustawa przewiduje, że zawodowym i nadterminowym członkom KOC przysługują należności pieniężne i rzeczowe stosownie do przepisów federalnej ustawy o uposażeniach.

Rozdział czwarty ustawy zawiera przepisy regulujące różne prawa i obowiązki członków Korpusu Obrony Cywilnej oraz obowiązki różnych organów i osób wobec tych członków. Na przykład § 33 stanowi, że członkowie KOC posiadają te same prawa obywatelskie, co wszyscy obywatele NRF, z wyjątkiem przypadków ustawowego ograniczenia wynikającego z charakteru służby w KOC⁶. Członkowie KOC mają obowiązek ze wszystkich sił wypełniać powierzone zadania i nie uchylać się nawet wówczas, gdy grozi im niebezpieczeństwo. Wobec członków KOC może być zarządzane skoszarowanie i noszenie ubiorów służbowych (umundurowania). W § 40 ustawa przewiduje, że członek KOC, który narusza swoje obowiązki, dopuszcza się wykroczenia służbowego. Wykroczeniem służbowym jest: 1) naruszenie obowiązku zachowania tajemnicy służbowej, 2) przyjmowanie zakazanych przez prawo wynagrodzeń lub upominków w związku z działalnością służbową w KOC, 3) działanie przez zawodowych lub nadterminowych członków KOC przeciwko niepodległemu, demokratycznemu ustrojowi NRF, 4) postępowanie przekreślające szacunek i zaufanie wymagane dla przełożonych, 5) niezgłoszenie się zawodowego członka Korpusu, przeniesionego w stan spoczynku, w celu ponownego nawiązania stosunku służbowego.

Przepisy określają, jakie osoby są w KOC przełożonymi dyscyplinarnymi. Postępowanie dyscyplinarne w KOC ma unormować odrębna ustawa; dotąd stosuje się wojskowe przepisy dyscyplinarne ze zmianami wynikającymi ze struktury organizacyjnej Korpusu Obrony Cywilnej.

Przepis § 42 ustawy przewiduje wydanie norm regulujących przebieg służby w KOC, a zwłaszcza określających warunki niezbędne do mianowania oficera lub podofficera w Korpusie. Ustawa przewiduje bowiem dwie grupy służby w Korpusie, a mianowicie służbę szeregowców i podofficerów oraz służbę oficerów. Zawodowy i nadterminowy członek Korpusu może być mianowany podofficerem, jeżeli posiada ukończoną z wynikiem pomyślnym szkołę podstawową lub inne równorzędne wykształcenie, odbył jednoroczny staż służby w KOC i złożył egzamin na podofficera. Oficerem może być mianowany zawodowy lub nadterminowy członek Korpusu, który posiada świadectwo uzyskania matury lub innego odpowiedniego wykształcenia, odbył trzyletni staż służby w Korpusie i złożył egzamin oficerski.

Pozostałe przepisy ustawy normują różne problemy związane z zastosowaniem przepisów innych ustaw wobec członków KOC. W tym zakresie członkowie

⁶ Np. stosownie do § 13 ustawy o KOC w czasie stanu pogotowia (stanu wyjątkowego) może być wobec członków KOC ograniczona swoboda poruszania się, opuszczania miejsca stałego pobytu; na członków KOC może być nałożony obowiązek stawienia się na każde wezwanie właściwych organów.

KOC są traktowani jak żołnierze odbywający służbę wojskową w *Bundeswehrze*, niekiedy tylko z pewnymi drobnymi zmianami.

Przepis § 49 ustawy przewiduje, że koszty związane z powołaniem KOC, z jego szkoleniem i użyciem ponoszą w zasadzie organa federalne z budżetu centralnego. Niektóre koszty są pokrywane z budżetów poszczególnych krajów. W § 49 ust. 4 przewiduje, że koszty użycia KOC w przypadkach katastrof i niebezpiecznych wypadków w okresie pokoju ponosi ten, w którym interesie i na czyje zlecenie wykonywane jest dane zadanie.

Z analizy przedstawionych wyżej przepisów ustawy o KOC niedwuznacznie wynika charakter tej organizacji. Wprawdzie Korpus Obrony Cywilnej nie jest obecnie formacją wojskową we właściwym tego słowa znaczeniu, niemniej nie ulega wątpliwości, że jest to formacja militarna, przygotowywana dla potrzeb związanych z przyszłymi działaniami wojennymi. Choć obecnie nie przewiduje się jeszcze wyraźnie, że KOC będzie brał bezpośrednio udział w działaniach zbrojnych, to jego organizacja i charakter świadczą o tym, iż w razie potrzeb może on być do takich działań wykorzystany. Struktura organizacyjna KOC jest oparta na zasadach wojskowych. Korpus może być koszarowany i umundurowany. Nie istnieją też żadne przepisy, zakazujące jego uzbrojenia. Sytuacja prawna członków Korpusu jest w wielu punktach zbieżna z sytuacją prawną żołnierzy.

Utworzenie Korpusu Obrony Cywilnej jest wynikiem realizacji w NRF tzw. koncepcji obrony cywilnej, czyli przygotowania całego zaplecza, gospodarki i ludności do działań wojennych. Obrona cywilna ma przecież zapewnić dogodne warunki prowadzenia operacji wojennych.

Jerzy Muszyński

MUZEA W WOJEWÓDZTWIE KOSZALIŃSKIM

Przełomowe znaczenie dla rozwoju muzealnictwa koszalińskiego posiada uchwała o powołaniu muzeum okręgowego, podjęta przez tamtejszą Wojewódzką Radę Narodową w sierpniu 1964 r. W wyniku tej uchwały powstało w dniu 1 I 1965 r. Muzeum Pomorza Środkowego, w skład którego weszły następujące obiekty: odrestaurowany zamek renesansowy przeznaczony dla celów wystawowych, budynek starego młyna przyzamkowego oraz zabytkowa brama młyńska z systemu dawnych murów miejskich (wszystkie wymienione obiekty w Słupsku), gmach muzeum regionalnego w Koszalinie a także zespół skansenowski w Klukach nad jeziorem Łebsko i dwie typowe dla lokalnego budownictwa ludowego chaty rybackie w Uście. Fakty te oraz dalsza, daleko idąca pomoc władz umożliwiły stosunkowo szybkie uruchomienie nowej placówki okręgowej. Mianowicie w czerwcu 1965 r. oddano do użytku dobrze wyposażone wnętrza największego z obiektów Muzeum Pomorza Środkowego — słupskiego zamku książąt pomorskich, w którym zlokalizowano stałą wystawę działu historyczno-artystycznego oraz galerię współczesnego malarstwa polskiego.

Idea przewodnią ekspozycji historyczno-artystycznej, bogato ilustrowanej zabytkowymi realiami i dokumentami pochodzenia miejscowego, jest wydobycie i ukazanie wielorakich związków, jakie na przestrzeni wieków łączyły Pomorze środkowe z innymi ziemiami państwa polskiego. Zgromadzone tu muzealia, niezrządsko o unikalnej wartości dowodowej i artystycznej, w sposób logiczny i przejrzysty dokumentują zawiłe procesy historyczne tych obszarów. Ramy czasowe,